

8. Собко В.В. Бухгалтерський облік: Навч. посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с. [Електронний ресурс] // <http://fingal.com.ua/content/view/198/35/1/5/>;
9. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – К.: Алерта, 2006. – 1080 с.
10. Шустіков А.А. Фінансова статистика [Електронний ресурс] // <http://ecolib.com.ua/article.php?book=40&article=4753>

Аннотация. Проведена попытка найти функциональные подходы к решению проблемы классификации учета с учетом особенностей современного состояния рыночно ориентированной экономики Украины.

Ключевые слова: функции учета, хозяйственный, статистический, оперативный, бухгалтерский, финансовый и управленческий учет.

Annotation. This article presents an attempt to find a functional approach to the problem of classification based accounting features of the current state of the market-oriented economy in Ukraine.

Keywords: functions of accounting, economic, statistical, operational, accounting, financial and management accounting.

УДК 911.373:338.43(477)

М.М. Чорнобай, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В умовах, що склалися на селі, проблема переходу сільських територій до стійкого розвитку та розробка основних напрямів цього процесу стають особливо актуальними. В ЄС сьогодні розглядається три основних пріоритети в розвитку сільських територій – поліпшення конкурентоздатності сільського і лісового господарства для сільських територій, підвищення або посилення управління землею, диверсифікація сільської економіки і якості життя в сільській місцевості.

Ключові слова: село, сільська територія, сільська місцевість, сільське господарство, сільська економіка.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема розвитку сільських територій існує в більшості країн світу, в тому числі високорозвинених. Однак, на відміну від України, вона в них, по-перше, вирішується вже давно, а по-друге, становленню та функціонуванню сільських територій України притаманні особливі, не характерні для інших країн і регіонів риси: економічні, природні, соціальні, політичні, культурні, адміністративні тощо, які зумовлюють необхідність пошуку, розробки та реалізації стратегічних механізмів і програм розвитку. З огляду на сучасний стан українського села робити такі кроки необхідно терміново.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. В останні роки вивченню проблеми розвитку сільських територій України приділяє увагу багато вітчизняних учених В.Г. Андрійчук, І.Ф. Баланюк, А.В. Балян, О.Г. Булавка, Ю.Е. Губені, М.В. Зубець, В.Я. Месель-Веселяк, В.П. Мікловда, В.М. Нелеп, М.К. Орлатий, О.І. Павлов, М.І. Пітюлич, І.В. Прокопа, П.Т. Саблук, М.П. Талавиря, А.М. Третяк, Л.О. Шепотько, В.В. Юрчишин та ін. Ними вже напрацьовано теоретичні положення, на базі яких можна робити певні узагальнення та проводити подальші дослідження. Проте наразі вивчення даної проблеми в Україні залишається на досить низькому рівні, на відміну країн Європейського союзу, де діють спеціальні програми, спрямовані на розвиток села та сільських територій.

Формулювання цілей статті: обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо поліпшення стану розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сільському розвитку можна виділити два основні взаємопов'язані напрямки: соціальний та економічний. Соціальний розвиток сільських територій відображає добробут, самодостатність селян, а знаряддям його досягнення в даному випадку виступає економічний розвиток [1].

Розвиток сільських територій тісно пов'язаний із сільським господарством, яке є базовою галуззю для сільської місцевості. Зрушення у сільськогосподарському виробництві в останні роки поки що не вирішили соціальні проблеми на селі. На сьогодні вони формуються під впливом, з одного боку, процесів реформування, а з іншого – хронічної нестачі коштів державного та місцевих бюджетів, недостатньої дохідності сільськогосподарського виробництва та впливу кризових явищ [2].

Під їх впливом відбувається розвиток сільських територій, який нині характеризується загостренням низки проблем, що вимагають якнайшвидшого вирішення.

Найгострішими з них є:

- демографічна криза;
- занепад соціальної інфраструктури;
- безробіття та бідність.

Вони зумовлюють загострення соціальної напруги у сільській місцевості, посилюють прояв антисоціальних явищ та трудову міграцію сільського населення. Сільські території зараз називають „депресивними”. Незважаючи на прийняті нормативно-правові акти, соціально-економічний розвиток сільських територій суттєво не зрушив з місця.

Можна вказати, що вказані проблеми розвитку сільських територій є взаємозалежними і взаємозумовленими.

У сільській місцевості України зосереджено 41,6 млн. га сільськогосподарських угідь. Тут налічується 28450 сіл, де проживає 14,2 млн. жителів, із них 8,5 млн. осіб працездатного віку. З 2000 року з карти України зникло 289 сільських населених пунктів (в Хмельницькій області 2 села до 1414 од.). Чисельність сільських жителів за цей період скоротилася на 1,8 млн. осіб. Лише за 2011 рік за рахунок депопуляції чисельність сільського населення зменшилася на 80 тис. осіб.

Більшість сільських домогосподарств складаються з 1 і 2 осіб (52,6%). 63,6% сільських домогосподарств мають 1 дитину; 30,9% – 2 дитини; 4,5% – 3 дитини; 1% – 4 і більше дитини. Зростання соціальних виплат при народженні дитини суттєво не вплинули на зростання народжуваності в середніх та сім'ях з вищим достатком, натомість сприяли зростанню народжуваності в неблагополучних сім'ях та сім'ях з низьким достатком. Дані виплати стають чи не єдиним джерелом грошових доходів цих сімей. Це криє за собою можливі негативні наслідки для життя дітей в цих сім'ях. У Чехії зростання аналогічних виплат взагалі не вплинуло на зростання народжуваності, хоча виплати там значно вищі, ніж в Україні.

В Україні відбувається старіння робочої сили. Міграційні процеси, урбанізація стають неконтрольованими. Нестабільно функціонує система життєзабезпечення населення. Низька ціна робочої сили обмежує можливості відтворення та продуктивного розвитку трудових ресурсів.

Шляхи поліпшення демографічної ситуації на селі:

- підвищити рівень заробітної плати в сільському господарстві до середнього рівня в державі;
- поширення пропаганди здорового способу життя серед сільських жителів, особливо молоді;
- створення умов для повернення працівників-мігрантів на батьківщину шляхом захисту їхніх прав та підтримку працевлаштування і започаткування малого бізнесу на батьківщині у сільській місцевості;
- створення нормальних умов для життя і праці селян шляхом збереження мережі об'єктів соціальної інфраструктури та підвищення якості соціальних послуг;
- наближення медичного обслуговування до селян.

Значно впливає на розвиток сільських територій рівень та якість соціального обслуговування сільського населення. Низький у порівнянні з містами рівень соціального обслуговування

сільських жителів є однією з основних причин активізації процесів міграції, урбанізації, знелюднення сіл.

Більшість сільських населених пунктів України мають незадовільну і недостатню мережу об'єктів соціальної інфраструктури.

Дільничні лікарні є лише у 2 відсотків сіл, амбулаторно-поліклінічні заклади – тільки у 12 відсотків сільських поселень, а 43 відсотки сіл не мають навіть фельдшерсько-акушерських пунктів.

Половина сільських населених пунктів не мають середніх закладів освіти. У 70 відсотках сіл відсутні дошкільні заклади освіти, у 42 – клуби та будинки культури.

Наші села забезпечені водопроводами лише на 22 відсотки та газопроводами на 43 відсотки. Дороги з твердим покриттям мають лише 58 відсотків сільських поселень, дорожнє освітлення – 33, а каналізацією облаштовані тільки 3 відсотки сіл.

Органи місцевого самоврядування не змогли взяти на себе виконання соціальних функцій в повному обсязі, оскільки, окрім повноважень, не отримали реальних економічних і соціальних важелів впливу на життя у сільській громаді, а нерозвинуті громадський та приватний сектори були не в змозі взяти на себе ці функції.

Шляхи поліпшення функціонування соціальної інфраструктури села:

- збереження існуючої мережі соціальних об'єктів на селі, заборона їх перепрофілювання;
- укладання угод про соціально-економічне співробітництво між сільськими, селищними радами та орендарями ріллі;
- створення обслуговуючих кооперативів в соціальній інфраструктурі для поліпшення обслуговування сільських жителів;
- благоустрій сільських територій;
- створення додаткових джерел фінансування соціального розвитку села;
- поліпшення соціального облаштування сільських територій об'єктами соціальної інфраструктури до рівня соціальних стандартів і нормативів.

Значно стримує розвиток сільських територій проблема безробіття та бідності.

У сільському господарстві України 2011 року було зайнято 561,2 тис. осіб, що в понад 4 рази менше рівня 2000 року. Середньомісячна оплата праці в сільському господарстві склала 1800 грн. на місяць, що на 42,4% менше, ніж в промисловості і складає 68,4% середнього показника по державі.

Рівень зайнятості сільського населення останні два роки був на рівні 63% (міського – 57,6%). Не дивлячись на те, що 2011 року чисельність реально зайнятого населення на селі скоротилася на 28,4 тис. осіб, майже 42% селян працюють та забезпечують себе самостійно. Але вони позбавлені належного соціального захисту та можливості конкурувати на ринку з великим товаровиробником, виконують найбільш трудомістку роботу без застосування техніки. Дохід їхніх сімей не є стабільним, вони втрачають власні кошти на посередниках.

Рівень безробіття працездатного сільського населення України склав 8,5% (міського – 8,6%). Навантаження на 10 вільних робочих місць у сільському господарстві склало 347 осіб (найвище серед усіх галузей). Життєвий рівень сільського населення залишається низьким. За межею бідності знаходиться 15,5% загальної кількості селянських господарств, у 23,5% – доходи в місяць не перевищують рівень прожиткового мінімуму (914,08 грн.) (з 1 грудня 2012 р. – 1095 грн.). Більше половини своїх грошових доходів селяни витрачають на продукти харчування, що свідчить про низький рівень життя (60% сукупних витрат). Зайнятість в особистих господарствах має в основному сезонний характер, що потребує згладжування.

Знижується привабливість проживання населення у сільській місцевості, посилюються процеси трудової міграції, особливо молодих людей, втрачається демографічний, трудовий та інтелектуальний потенціал на селі.

Шляхи підвищення зайнятості та подолання бідності на селі полягають у диверсифікації економічної діяльності та джерел доходів сільських мешканців, а саме:

- збільшення орендної плати за землю власників земельних паїв;
- збільшення кількості робочих місць шляхом створення виробничих і обслуговуючих кооперативів;

- підвищення зайнятості на селі за рахунок стимулювання розвитку несільськогосподарських видів діяльності (млини, круподерні, пилорами, маслоцехи, ковбасні цехи, плодоконсервні цехи, пекарні, видобуток будівельної сировини тощо);
- використання досвіду розвинутих країн щодо запровадження пільгового кредитування як стимулу для розвитку різних видів економічної діяльності у сільській місцевості;
- заохочення молоді до організації та ведення фермерських господарств сімейного типу;
- сприяння розвитку в сільській місцевості підприємств, що спеціалізуються на виробництві будівельних матеріалів;
- стимулювання збільшення обсягів виробництва й постачання на зовнішній ринок екологічно чистої органічної продукції господарствами населення та аграрними підприємствами;
- створення туристично-рекреаційної мережі через розвиток так званих «зелених» садіб;
- державна, регіональна та місцева підтримка молодих фермерів.

Великі надії в напрямі відродження сільських територій України покладаються на програму „Рідне село”. Основним її принципом є принцип сільськогосподарської кооперації [3]. Кооперативний рух серед дрібних і середніх виробників є одним із дієвих європейських інструментів сталого розвитку. Тому проект „Рідне село” передбачає перенесення фокусу державної підтримки на середнього товарного та дрібнотоварного виробника – на того, хто є основою продовольчої безпеки країни.

З огляду на постійне скорочення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки та потребу гарантування продовольчої безпеки країни проблема соціально-економічного розвитку сільських територій переростає вже в національну проблему [4]. В Україні налічується 4359 господарства населення, у користуванні яких знаходиться більше 6,5 млн. га землі.

Ці дрібні сільськогосподарські товаровиробники виробляють 48,2% валової сільськогосподарської продукції в державі, в тому числі молока – 79,7; вовни – 83,3; картоплі – 96,9; овочів – 84,3; плодів і ягід – 84,2%, переважна частина якої реалізується на неорганізованих (стихійних) ринках. Відсутність організованої системи збуту продукції не дає можливості дрібним власникам отримувати за неї реальну ціну, не стимулює до нарощування обсягів її виробництва.

Місцеві органи влади повинні відігравати значну роль у розвитку підприємств з надання соціальних послуг населенню. До їхніх обов’язків мають входити:

- сприяння розвитку кооперації на території, що підпорядкована сільській раді;
- визначення пріоритетних напрямів розвитку соціальної інфраструктури на селі;
- підтримка розвитку підприємств, які надають соціальні послуги населенню;
- фінансова допомога підприємствам, що надають соціальні послуги, з метою зміцнення їх матеріально-технічної бази для збільшення спектра послуг;
- надання пільг по місцевих податках і зборах за умов створення визначеної кількості робочих місць;
- залучення коштів з інших додаткових (позабюджетних) джерел (співпраця з підприємницькими структурами та підприємцями щодо їхньої допомоги у вирішенні частини соціально-економічних проблем села – ремонт дороги, ремонт об’єктів соціальної інфраструктури тощо.).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок в даному напрямку. Критеріями стійкого сільського розвитку є зростання ефективності сільського господарства, диверсифікація сільської економіки в цілому, продовольча безпека країни, природний приріст сільського населення, підвищення рівня і якості життя на селі, збереження соціального контролю над історично освоєними територіями, покращення родючості ґрунту і екологічної ситуації в сільських районах.

Основними завданнями стійкого сільського розвитку має бути визначено переорієнтацію в зворотній бік сільської міграції, боротьба з бідністю, розширення зайнятості та підвищення добробуту сільського населення, покращення якості життя, забезпечення можливостей для розвитку особистості та дозвілля, а також і охорона та покращення якості сільського навколишнього середовища.

Список використаних джерел

1. Дієсперов В.С. Сталий сільський розвиток: проблеми становлення: монографія / В.С. Дієсперов – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 216 с.
2. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель: монографія / О.І. Павлов. – Одеса: Астропринт, 2009. – 344 с.
3. <http://www.rp.mk.ua/2012/05/ridne-selo-dati-poshtovx-silskogospodarskij-kooperaci%D1%97/>
4. <http://minagro.gov.ua/node/2864>
5. <http://www.ridneselo.com/node/366>

Аннотація. В умовах, сложившихся на селі, проблема переходу сільських територій к устойчивому розвитку и разработка основных направлений этого процесса становятся особенно актуальными. В ЕС сегодня рассматриваются три основных приоритета в развитии сільських територій – улучшение конкурентоспособности сільского и лесного хозяйства для сільських територій, повышение или усиление управления землей, диверсификация сільской экономики и качества жизни в сільской местности.

Ключевые слова: деревня, сільская территория, сільская местность, сільское хозяйство, сільская экономика.

Abstract. Under the conditions prevailing in the village, the problem of transition to sustainable rural development and the development of guidelines of this process are particularly relevant. The EU has now seen three main priorities in the development of rural areas – improving the competitiveness of agriculture and forestry for rural areas, improving or enhancing land management, the diversification of the rural economy and quality of life in rural areas.

Keywords: village, rural area, countryside, agriculture, the rural economy.

УДК 631.1

І.М. Мушеник, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

**ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ І РОЗМІРІВ ВИРОБНИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Визначено суть та розкрито значення оптимальної структури і розмірів виробництва сільськогосподарських підприємств. Проведено аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств регіону як складно організованих систем. Визначено фактори і сформовано систему показників оптимальної структури і розмірів виробництва. Розроблено методологічний підхід до моделювання оптимальної структури і розмірів виробництва. Проаналізовано систему взаємозв'язаних основних показників оптимальності виробничої структури підприємств.

Ключові слова: оптимальна структура, сільське господарство, сільськогосподарські підприємства, ефективність, виробництво.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Враховуючи значну кількість методів та підходів до проблеми оптимальності виробництва, для різних типів сільськогосподарських підприємств вибір критеріїв, напрямків формування оптимальної структури має визначальне значення. Розрахунок оптимального варіанту структури виробництва з урахуванням функціональних взаємозв'язків між основними показниками діяльності підприємств в плані визначення кількісного співвідношення всіх виробничих ресурсів і міри інтенсивності їх використання на сьогодні залишається особливо актуальним для підприємств кожної галузі [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. На даний час у вітчизняній та світовій науці значний внесок у вивчення вказаних